

SOPRON ÜNNEPÉRE

Keresztury Dezső a fent említett címmel írt köszöntőt a szabad királyi városi rang elnyerésének hétszázadik évfordulóján kiadott antológiába. Ennek a versnek egy kifejező részletét („Hűség városa, légy hű öre magadnak”) választotta új kötete címéül Ujváry Gábor, a Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár intézet- és kutatócsoport-vezetője, a bécsi Collegium Hungaricum egykori tudományos igazgatóhelyettese, majd igazgatója. A város megbízásából született színvonalas, szép kiállítású kiadvány bemutatóját – kerekasztal-beszélgetés keretében – 2022. május 4-én tartották a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében.

A kötet borítójának fekete-fehér hátterét büszkén töri meg egy nemzetiszínű zászlós korabeli röplap, amely fennen hirdeti: Magyarok maradtunk! Mollay Károly soproni nyelvészprofesszor a népszavazás hetvenedik évfordulóján rendezett ünnepségen elmondott előadásában idézte fel az egykor kétnyelvű város történetében meghatározó szerepet játszó eseményeket. A poncichter negyedben található Balfi utcai házukba 1921. december 17-én toppant be „mindig jól tájékozott” nagynénje, aki félig németül, félig magyarul közölte a nagy hírt: „*Wißt ihr, magyarok maradtunk!*”

Gondolhatnánk, a történetek azt igazolják, hogy „*az első világháború utáni világpolitika tonnányi értelmetlensége között*” legalább „*egy cseppnyi értelem és jogszerűség*” is akadt. Az idézet azonban Karl Rennertől, Ausztria államkancellárjától származik. A saint-germaini osztrák béke delegáció vezetője ezekkel a szavakkal méltatta a többségében német ajkúak lakta nyugat-magyarországi terület elcsatolását. Érdemes ezért inkább ismét Mollayt idézni, aki arra utalt, hogy Ausztria és Magyarország között a gyakorlatban 1526 óta nem volt határ, és 1921 őszén az itt élőknek kerek két hónapjuk volt arra, hogy kényszerű döntést hozzanak a Burgenlandhoz, illetve Magyarországhoz fűződő szálak eltépéséről vagy megtartásáról. Ezt „*ki-ki műveltsége, politikai érettsége, gazdasági érdeke, családi kapcsolatai, vallása, érzelmei stb. alapján*” tette meg – a masszív osztrák és magyar propaganda árnyékában.

Mint ismeretes, a kisebb környező településeken általában Ausztria felé billent a mérleg, de Sopron magyarpárti többsége döntőnek bizonyult (nem véletlenül emelte ki Károlyi Gyula miniszterelnök a tízéves évfordulóra írt köszöntője tervezetében Sopron város lakosságának hűségét, hogy aztán a végső szövegben már a teljes soproni népszavazási terület kiállítását méltassa). A népszavazáson a választásra jogosultak 89,5%-a (Sopron városában több mint 91%-a) adta le a voksát. Ez kimagasló szám, gondoljunk csak arra, hogy a 2022-es magyarországi választásokon 70,2%, 2019-ben Ausztriában pedig 75,6% élt szavazati jogával. Persze, az kérdéses, ki került be egyáltalán a szavazói névjegyzékbe. Ausztriában sokáig Viktor Miltschinky szavazási biztos visszaemlékezése (*Das Verbrechen von Ödenburg*) határozta meg a közgondolkodást, a Burgenländisches Landesarchiv vezetője, August Ernst még 1987-ben is Sopron elvesztéséről írt és a népszavazást komédiának minősítette. Mi tagadás, némi joggal.

Ugyanis maga Villani Frigyes báró, külügyminisztériumi osztálytanácsos, az osztrák-magyar határmegállapító bizottság tagja is elismerte 1923 óta nyilvános jelentésében, hogy a szavazási lajstromokat „*tényleg a magyar ügy sebezhető pontjának lehet nevezni*”, hiszen a voksolást megelőző napon „*számszámra hozattak be szavazók Magyarországra belterületéről*”, méghozzá azért, mert a magyar fél „*az eszközökben való válogatás nélkül, a mindenképpen elérendő biztos sikerre dolgozott*”. Schindler András, a jegyzékek összeállításáért felelős soproni alpolgármester is elismerte később, hogy azok „*sok kívánnivalót hagytak maguk után*” (nem is beszélve a nagyszámú elmenekült, vagy szavazati jogának gyakorlásától egyéb trükkökkel megfosztott német ajkú polgárról).

Ezért lett volna kívánatos, ha a 2021. évi centenáriumi alkalmából a két ország történelmi közösen idézték volna fel a történeteket és legalább kísérletet tettek volna arra, hogy az egymás mellett történő elbeszélés helyett túllépjenek a kölcsönös gravaminális politikán és – megfogadva Östör Józsefnek, egykori soproni nemzetgyűlési képviselőnek

1922-ben elmondott gondolatait – „*puffogó hazafias frázisok nélkül*” a közös közép-európai történelem részévé avassák a soproni népszavazást. Mint ismeretes, Burgenland nagyszabású történelmi kiállítással és két vastos tanulmánykötettel emlékezett a tartomány elmúlt száz évre, a soproni önkormányzat pedig emlékévet szentelt a jeles eseménynek és tudományos konferenciát is felidézte 1921-nek – Illyés Gyula szavaival – „*a nemzeti tudatban máig kitörölhetetlen nyomot*” hagyó történéseit.

Ujváry kötetének nagy erénye, hogy – ha úgy tetszik – vállalja az „ördög ügyvédjének” szerepét, és túllépve a múlt kizárólag nemzeti alapon történő vizsgálatán, a kelendő árnyaltsággal és empátiával vizsgálja az eseményeket és saját bevallása szerint is „*a számos érvényes és lehetséges igazság egyik megközelítését nyújtja*”, közérthető nyelvezettel, továbbá a magyar mellett a német nyelvű szakirodalom értő felhasználásával. Már a bevezető gondolatokban világossá teszi – folytatva Mollay Károly érvelését –, hogy a maradás vagy az átszatolás kérdésében Sopron városán belül, a környező falvakban, továbbá a nyelvi hovatartozás és a pártszimpátiák függvényében is jelentős eltérések voltak és érdekellentétek feszültek, ezért sem írhatók le az események a jó és a gonosz harcaként.

A kilenc nagyobb fejezet a vitatott nyugat-magyarországi terület rövid bemutatása után időrendi sorrendben, Saint-Germain és Trianon árnyékában, az 1921-ben történt meghatározó események (IV. Károly visszavetési kísérletei, a nyugat-magyarországi felkelés, velencei konferencia és népszavazás) értékelő bemutatásával követi végig a Sopronországi megmentéséhez vezető utat, gazdag válogatást nyújtva a Magyar Nemzeti Múzeum és a soproni helytörténelmi közgyűjtemények anyagából.

Ujváry Gábor munkája méltó módon járul hozzá ahhoz, hogy Sopron, a térség egykori (?) természetes fővárosa – az ismertetés elején idézett Keresztury szavaival – „*bölcsen viselje határ-sorsát*”. Meggyőződésem szerint a kiegyensúlyozott munka azt is elősegítheti,

hogy a határ két oldalán máig tetten érhető két emlékezet, a *civitas fidelissima* és a *civitas schwindelissima* narratívája ne csupán békésen megférjen egymás mellett, de némileg közelítsen is egymáshoz és a forrásokból kellő kritikával lesűrhető történelmi valósághoz.

(Ujváry Gábor: „Hűség városa, légy hű öre önmagadnak”. Nyugat-Magyarország 1918–1921 közötti sorsa és a soproni népszavazáshoz vezető út. Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megyei Levéltára, Sopron, 2021.)

FIZIKER RÓBERT

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at
<https://www.becsinaplo.eu>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:
Zentralverband Ungarischer Vereine u.
Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/1/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Bodzsoni István (Szabadka), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovácsné Németh Mária (Győr), Kó András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSAK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölcsey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Kolozsvár), Cs. Varga István (Eger), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Katona András (Szeged), Lengyel Ferenc (Bécs), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Reményi György (Grenoble), Rumppler Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro,

A van és a nincs versei

Kerék Imre klasszikus fényű, lecsavart lánggal is messze világító költészete értékes, eligazodást kínáló szellemi teljesítmény irodalmunk értő olvasói, megkerülhetetlen útjelző és követésre érdemes iránymutató érző alkotói számára. Sajnálatosan mindkét csoport tagjai kevesen vannak, de a tehetséget

mon királyt, Hölderlint, Francis Jammes-ot, Apollinaire-t említhetjük, a magyarok közül a dalforma első mestereitől, Balassitól Csokonain, Aranyon, Vajda Jánoson át a nyugatos-újholdas örökségig, más tekintetben Kassáig, József Attiláig vagy Nagy Lászlóig vezet az út. S külön kiemelhetjük a háromszor is messze-

és szerelem, hogy a másik póluson ott álljon mindezek hiánya, miként a *Valami más* fentieket ellenpontozó kétsorosokban. A „most már a többé-nem-lehet, / a sohasem fogod” (37.) szomoró belátásával.

Kerék Imre utóbbi kötetei újfent igazolják, hogy országunk irodalmunk élvonalában áll.